

2. Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти / А. Богуш. – Одеса: Ярослав, 2004. – 340 с.
3. Закон України «Про освіту» https://www.pedrada.com.ua/files/articles/1484/Zakon_Pro_osvitu_2019_Pedrada.pdf
4. Лопатинська Н. А. Активізація вживання префіксальних дієслів і розуміння їх семантики дітьми старшого дошкільного віку: Дис.... Канд.пед.наук. – О., 2000. – 108 с.
5. Михайлова Л.І. Змістовий аспект розвитку розмовного мовлення дітей дошкільного віку / Л.І. Михайлова // Наука і освіта. / Науково-практичний журнал ПНЦ АПН України. – № 3. – 2009. – С. 110–113.
6. Ніколенко Д. Ф. Засвоєння дітьми раннього віку граматичної будови мови // Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія / упоряд. Богуш А. М. – К. : Видав. дім «Слово», 2007. – С. 421–426.
7. Синиця І.О. Психологія усного мовлення дітей / І. О. Синиця. – К.: Радянська школа, 2000. – 202 с.
8. Словник – довідник з української лінгводидактики / За ред. М.І. Пентиліук. – К., 2003. – 148 с.
9. Товкач І.Є. Формування мовленнєвої компетентності старшого дошкільника на заняттях / І.Є. Товкач // Стандарти дошкільної освіти: Збірник наукових робіт учасників всеукраїнської науково-практичної конференції: (11 квітня 2014 р., м. Київ) / редкол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа, В.І. Юрченко, Г.В. Беленька. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – 314 с.

Канарова О. В.

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ціннісні орієнтації пропонують дитині вибір між добром і злом, яке вона вчиняє не в силу необхідності, а в силу свого особистісного розуміння цієї необхідності. Саме свобода вибору являється основою моральних ціннісних орієнтацій. Саме ціннісні орієнтації

виступають регулятором поведінки дитини навіть тоді, коли за нею ніхто не слідкує.

Ціннісні орієнтації визначаються свідомістю і підсвідомістю, формуються в ході набуття особистого досвіду. В сформованому стані вони представляють індивідуальну ієрархічну сукупність цінностей, які визначають направленість особистості і вибірковість її поведінки.

Ведучі психологи XIX – XX століть різноманітних научних шкіл – особливе значення надають становленню особистості і її ціннісних компонентів ранньому дитинству та дошкільному періоду.

Суть їх висновків полягає в наступному: процес становлення ядра особистості (системи переконань, ціннісних орієнтацій) може відбуватися не тільки свідомо, але й не свідомо; більше того, найбільш інтенсивний саме період дошкільного дитинства. Ось чому так важлива правильна організація морального виховання дитини з самого раннього віку. В іншому випадку не виключається ущербність розвитку, наслідки якого усунути надзвичайно важко [1, с. 207-213].

Про розвиток морально-ціннісної складової в дошкільному віці буде свідчити не лише сформованість у дитини певних знань. Важливого значення набуває опанування нею вміннями та навичками використання на практиці морально-етичних норм та правил.

Становлення морально-ціннісної складової відіграє важливу роль у формуванні життєвої компетентності дошкільника і полягає в опануванні духовно-моральними нормами та принципами. Дитина поступово усвідомлює необхідність керуватися загальнолюдськими цінностями у власній поведінці та спілкуванні, стає здатною до гуманної поведінки у суспільстві, поводитися адекватно, доцільно і конструктивно.

У результаті виявляється її спрямованість на те, що відбуваються навколо, критично ставитись до дій оточуючих і власних, нести відповідальність за свої вчинки. Так, дослідниця Т. Поніманська, яка вказує на важливість формування людяності у дитини дошкільного віку в процесі формування її життєвої компетентності, підкреслює значення самостійного регулювання поведінки людини на основі гуманістичних цінностей. Вона зазначає, що насправді моральною можна вважати не ту людину, яка знає, що чинить морально, а ту, яка не може діяти інакше, незважаючи на наявність винагороди за це.

Важливе значення у процесі формування цінностей, на думку С. Козлової, грає емоційна активність дошкільників. Емоційна активність – це зацікавлене сприйняття пізнавального матеріалу,

співпереживання, співчуття, бажання брати участь у події, оцінювати її.

Емоційна активність може виявлятися в експресивно забарвленій мові, в міміці, жестах, рухах. Суттєвими показниками впливу знань на дитину є характер її поведінки після заняття: питання, роздуми, прагнення комусь щось переказати, і навіть зміст її ігор й образотворчої діяльності.

1. Емоційна забарвленість інформації поглиблює її сприйняття, робить її живим, що дозволяє судити про ставлення дитини до отриманих знань [2, с. 30-37]. Тому, ефективними засобами виховання цінностей будуть ті, які максимально зачіпають емоційну сферу дитини.

Не можна не згадати про те, яке важливе значення для емоційно-ціннісного розвитку дитини має сім'я. Саме в сім'ї засвоюються та копіюються зразки реагування на різноманітні ситуації, на відношення до різних об'єктів і явищ життя. Частіше копіювання проходить на несвідомому рівні, близькому до того процесу, який відомий етолог К. Лоренц назвав імпринтингом (анг. «зафіксувати образ») Це психофізіологічний механізм, згідно з яким образ, сприйнятий в певний кризовий період розвитку, міцно запам'ятовується, трансформуючись у стійку програму поведінки. Такий підхід не вимагає від батьків спеціальної роботи з дітьми, але робить значимою їх поведінку. Дитина просто підсвідомо наслідує поведінку близьких дорослих. Крім того, батьки не тільки стихійно залучають дітей до моральних цінностей, але і свідомо використовують різноманітні методи і прийоми. Це бесіди на моральні теми, перегляди мультфільмів та читання художньої літератури з подальшим обговоренням моральних або аморальних вчинків героїв, їх поведінки. Не виключається і методи навіювання, пояснювання, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між вчинком дитини і результатом. Саме тому, Т. Поніманська наголошує, що взаємовідносини дітей з членами сім'ї повинні бути організовані таким чином, щоб у них була втілена модель тих моральних цінностей, якими оволодівають діти, а також можливість самостійного вибору способу поведінки [3, с. 269-338].

Процес формування ціннісних орієнтацій містить багато компонентів. По-перше, це спостереження в різних видах діяльності, бесіди з дітьми та батьками, які стосуються індивідуальних і вікових особливостей вихованців, можливостей інтересів, потреб, переживань. Тільки спираючись на природні задатки і можливості, «натуральні форми психіки» (Л. Виготський), а також індивідуальний суб'єктивний досвід, дорослий може розвивати систему потреб, і ціннісні орієнтації дитини на її основі.

По-друге, зразки поведінки, орієнтовані на базові моральні якості. Ведучу роль в цьому, відповідно культурно-історичній теорії Л. Виготського, грають спеціальні знаряддя перетворення натуральних форм психіки – знаки та символи. Мова йде про казки, притчі, прислів'я та приказки, обряди, ігри та інші художні твори. Співвідносячи дії персонажів, їх вчинки, діти на діти на прикладах вчаться емоційно-чуттєво усвідомлювати моральні норми та цінності. Так, поза свідомістю, на рефлекторному рівні формується система моральних уявлень і базових цінностей дитини. По мірі дорослішання вона підкріплюється роботою розуму та рефлексією.

По-третє, необхідно сприяти тому, щоб дитина могла осмислити цінності, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між поведінкою, вчинками людей і наслідками. Для цього вихователі в різноманітних видах дитячої діяльності орієнтують вихованців на базові цінності.

Оскільки провідна діяльність дитини дошкільного віку – гра, важливо підбирати і продумувати такий зміст, реалізація якого формує уявлення про моральні цінності, і пропонує можливість морального вибору. В жодному разі не можна критично засуджувати і недопустимо висміювати дитину за неправильний вибір. Кожен має право на помилку, тим більше маленька дитина, яка тільки починає формувати своє розуміння світу.

Таким чином, у результаті морального виховання формуються духовні цінності. Головна функція цінностей у тому, щоб сформувати у підростаючого покоління моральну свідомість, стійку моральну поведінку і моральні почуття, відповідні сучасному способу життя, сформувати активну життєву позицію кожної людини, звичку керуватися у своїх вчинках, діях, відносинах почуттям громадського обов'язку. Моральна свідомість і поведінка дітей формуються у єдності.

Вагому роль у формуванні цінностей відіграє дорослий, який виступає не тільки прикладом для наслідування а й організатором вихованого процесу. Серед всіх засобів найефективнішим у формуванні цінностей є емоційна активність та художня література.

Виховання цінностей дошкільників має ряд особливостей. А саме: ціннісні орієнтації визначаються свідомістю і підсвідомістю, і формуються і ході набуття дитини особистого досвіду; процес становлення ціннісних орієнтацій найбільш інтенсивний саме в період дошкільного дитинства; виховання цінностей здійснюється ефективно за умови створення змістовного, емоційно-позитивного та виховуючого середовища.

Ціннісні орієнтації пропонують дитині вибір між добром і злом, яке вона вчиняє не в силу необхідності, а в силу свого особистісного

розуміння цієї необхідності. Саме свобода вибору являється основою моральних ціннісних орієнтацій. Саме ціннісні орієнтації виступають регулятором поведінки дитини навіть тоді, коли за нею ніхто не слідкує.

Ціннісні орієнтації визначаються свідомістю і підсвідомістю, формуються в ході набуття особистого досвіду.

В сформованому стані вони представляють індивідуальну ієрархічну сукупність цінностей, які визначають направленість особистості і вибірковість її поведінки.

Недостатній розвиток цих якостей призводить до штучного обмеження можливостей дитини, вихованню людини, яка не відчуває, не розуміє, не співпереживає.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анцыферова Л.И. Психология формирования и развития личности / Л.И. Анцыферова // Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб.: Питер. – 2000. – С. 207-213.

2. Михальцова Л. Ф. Феномен понятия «ценность» и его генезис в психолого-педагогических исследованиях / Л.Ф. Михальцова // Педагогическое образование и наука : Научно-методический журнал. – 2009. – № 5. – С. 30-37.

3. Поніманська Т.І. Моральне і трудове виховання дітей дошкільного віку / Поніманська Т.І. // Основи дошкільної педагогіки. – К.,1998. – С. 269-338.

Кругленко Л. В.

начальник відділу міжнародних зв'язків

Криворізький національний університет

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ПРОБЛЕМАТИЗАЦІЯ ПИТАННЯ

«ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ» У ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ» (2017 Р.) ТА «ПРО ПОВНУ ЗАГАЛЬНУ СЕРЕДНЮ ОСВІТУ» (2020 Р.)

Розвиток вітчизняної освіти характеризується значним посиленням євроінтеграційних процесів, що робить ідею полікультурності необхідним складником освітнього процесу. Сучасні вчені переконані, що попри порівнянню новизну концепції полікультурності «у світовій освітній системі, яка трансформується та вдосконалює-